

Något för predikanter

För nittio år sedan skrev och publicerade Missionssällskapet Bibeltrogna Vänners portalgestalt, Axel B. Svensson (1879–1967), i sin tidning, *Nya Vaktaren*, en essä som innehåller något för predikanter. Den handlar om kulturens och studiernas betydelse för predikan och den förtjänar att på nytt publiceras. Senast trycktes essän i samlingen *Predikan i anda och sanning*, BV-Förlag, Stockholm 1990.

Kristendomen vill utöva ett dominerande inflytande över kulturen och helga den.

IBLAND HAR FIENDER påstått att kristendomen är kulturfientlig. Och det är sanning – om man med kultur förstår modernt nöjesliv och en hel del andra utväxter på kulturens stora träd. Men ingen lär vilja kalla sådant för kultur.

Kultur betyder ju odling. Och kristendomen är framför allt annat odlande. Den är rent av den främsta kulturföreteelse som världen känner. Därför kan den inte vara fientlig mot den andliga odlingen. Men den vill utöva ett dominerande inflytande över och helga den.

Fiendernas påstående har helt säkert sin grund dels i renodlat kristushat, dels i somliga kristnas förhållningssätt. För det kan inte förnekas att det funnits och finns kristna, som i ovisst nit uppträtt som fiender till kulturen. Man har därmed menat sig göra Gud en tjänst, men i verkligheten har man endast satt vapen i handen på fienderna.

Bland dem som är skuld till kristendomens vanrykte inom exklusiva kulturkretsar har

det emellertid även funnits och finns sådana kristna som klart insett kulturens betydelse. De har många gånger anpassat sig på ett sådant sätt att världen liksom mist respekten och de kulturfientliga kretsarna fått vatten på sin kvarn och med en viss rätt kunnat säga: ”Där ser man ju att det inte går an att ta hänsyn till det mänskliga.” Och så har det under vissa tider och inom vissa kretsar gått så långt att man nästan betraktat okunnighet som en dygd och bildning som något misstänkt och farligt.

En sådan tanke bör man emellertid inte låta vinna förfäste hos sig. För okunnigheten är aldrig god. Den är framför allt farlig för kristendomen. Om kunskapen kan man säga som om lagen, att den är god, om man brukar den rätt. Men vem vågar påstå något sådant om okunnigheten? Den heliga Skrift själv anger kunskap i andliga ting som en nödvändig förutsättning för tron.

Paulus säger öppet att han för att vinna grekerna – ett uttryck som betecknade dåtidens kulturkretsar – bland dem var grek. Detta betyder visst inte att han bland dem spelade en antagen roll, för då skulle han inte ha vunnit utan stött bort dem: Den bildade känner snart om man låtsas ha kunskaper som inte finns, och från ingenting vänder han sig med större förakt än från en bluff. Och Paulus var inte någon humbug. Det kan ifrågasättas, om han inte

*Tre är de ting som
gör en god predikare:
bön, anfäktelse och studier.*

rent av var världens största kulturpersonlighet. Åtminstone har ingen kraftigare inverkat på västerlandet än han.

I synnerhet för predikare är det av stor betydelse att de försöker förkovra sig i kunskaper. Det är illa, mycket illa, om en gudfruktig präst – om de andra ska vi inte ens tala – underlåter att hela livet igenom förbli en sådan som söker lära sig mera. Men det är oförsvarligt, alldeles oförsvarligt, om en gudfruktig och renlärig lekmannapredikant försummar detta. Prästen har en stor fond av kunskaper som lekmannapredikanten nästan undantagslöst saknar. Därför kan den förre med mindre fara lägga studierna åt sidan, medan den sistnämnde inte kan det. Han måste med iver använda alla tillfällen att inhämta kunskap. Det är därför av största vikt att predikanten är en ”läsare”, en verklig läsare, som inte pratar bort sin tid.

Det finns lekmannapredikanter med utmärkt naturlig begåvning, som skulle kunna bli till mycket mera välsignelse om de läste och studerade flitigt. Men det försummas. Man nöjer sig med att läsa Bibeln och så ett par andliga författare, dvs. man söker vårda sitt eget andliga liv. Och det är värdefullt. Det finns dessvärre också sådana, som inte ens gör det. Men vill man undvika schablonmässighet i sin framställning, så – ska man läsa mycket. Man tycks i stor utsträckning ha glömt det sanna gamla ordet

att tre är de ting som gör en god predikare: bön, anfäktelse och studier. Predikaren skall ju kunna hjälpa andra och då han väl inte i regel är vare sig någon profetgestalt eller något sekularsnille (om det nu funnits något sådant efter Luthers tid, och han var en flitig student hela livet igenom) så behöver han lära från andra som varit flitigare bedjare, haft svårare anfäktelser, djupare blick och större kunskaper.

Ofta händer det att en predikare inte kan ”stå sig” utan blir ”utpredikad”, dvs. han förlorar de åhörare som han en gång hade. I ett flertal fall beror detta på att människorna kan honom utantill. De vet vad han kommer att säga innan han öppnat munnen. Detta beror oftast på att mannen slagit sig till ro och upphört att arbeta, att lära. Han är som de spejare, vilka kom till Josua och hade möglat bröd i sina matsäckar. Han kan också ha råkat in i något visst mönster och t.ex. ha fått för sig att predikans innehåll alltid måste vara precis likadant, vilken text han än har att behandla.

Bruket av klyschor och klichéer blir alldeles särskilt en fara, om det är någon lärofader, som man anser sig slaviskt böra följa inte enbart beträffande läran utan även i fråga om formen och uttryckssätten. För den late och okunnige predikaren är det alldeles omöjligt att undvika schabloner. Vill han det, så måste lättjan vika. Och viker lättjan, så minskas även okunnighe-

ten. Då försvinner även mer och mer schablonen och folket säger: "Han har förkovrat sig." Det är ett gott omdöme, som borde kunna fällas om alla predikare.

Läran ska bevaras ren. Men lära och slentrian är inte i något avseende samma sak. Går det så med ett samfund eller en viss riktning att dess predikare är mer eller mindre dåliga ekon av varandra eller någon viss lärofader, så blir framställningssättet, ja, själva fraserna stereotypa. Längre kan det inte då dröja förrän ett sådant samfund, en sådan riktning förlorar människornas öra och därefter inte får möjlighet att inverka på andra än sina egna med sin måhända i grund och botten verkligt gedigna och goda förkunnelse. Därför borde alla predikare noga akta sig för att plagiera andra och frambära andras vittnesbörd. Se vilken skillnad det är på apostlarnas framställningssätt: Paulus, Petrus, Johannes, Jakob – det är ganska stor skillnad. Men Anden är en.

Olika gåvor finns och de ska brukas. Hur hade det blivit om Jakob tänkt: "Eftersom Paulus framför allt är evangelist, så måste också jag vara det. Visserligen är min gåva huvudsakligen förmanande, men den måste jag låta ligga obrukad och i stället försöka förmera Paulus pund." Må ingen predikare tänka så! Var och en ska förvalta *sitt* pund väl!

Det kan inte förnekas att det finns många predikare, som verkligen tillsatt sig själva. De har kanske blivit vigda till ämbetet eller fått någon missionsförsamlings kallelse att "utöva någon verksamhet". Kallelsen avsåg kanske bara att tala någon gång; den kallande insåg måhända att gåvan inte räckte till för mera. Men så drabbades den kallade av den inte okända "predikosjukan" och kunde inte stanna hemma. Egentligen hade han inte mera att säga, än att det gott kunde förkunnas på en timme i månaden men han ville ovillkorligen ut på resor tolv om inte tretton månader om året. Vännerna tyckte kanske inte precis om det

och vederbörande styrelse såg det med bekymmer. Men predikaren själv ville. Det är inte ett gott tecken. Den Heliga Skrift och erfarenheten visar att de mest benådade och användbara predikanterna lidit minst av talträngdhet och lust att uppträda. Och vår tid, som är så fattig på verkliga andens män och goda krafter, har ett stort överskott på predikosjuka, lata och okunniga predikare. Så borde det inte vara.

Alla som träder upp och förkunnar Guds ord bör känna som en helig plikt att vara arbetare i vingården. Det är ett oskick när predikanten pratar bort nästan en hel dag och så kanske en halvtimme före predikan tar sin bibel och flyktigt ögnar igenom sin text. Och detta oskick blir ännu större, om det rör sig om en person utan kunskaper, utan djupare erfarenhet och utan egentlig begåvning för sitt heliga kall. Visst ska predikanten vara tillgänglig och villig att samtala med människorna i – andliga frågor. Men politiken, fläskpriserna, vårsådden och allehanda sladder kan de klara ut utan honom. Hans uppgift är visst inte att föra skvaller från en plats till en annan, utan han skall undervisa människorna i salighetsvägen. Det är bättre att han efter den gemensamma morgonandakten tar sin bibel och går undan. Han bör även söka få sagt ett ord om det enda nödvändiga. Men inte bör han försöka sätta sin prägel på hemmet och uppträda som hufvader på något sätt och avgöra vad som i hemmet bör få förekomma eller inte.

Det finns unga lekmanpredikanter med utmärkt goda huvuden. Varför söker inte dessa, vilkas skolbildning många gånger är högst bristfällig att utbilda sig ytterligare? Varför lär de sig inte först och främst sitt eget modersmåls behandling i tal och skrift? De skulle då kunna bli till mera välsignelse än annars. Och varför fortsätter de inte och lär sitt folks historia och karaktär, dess litteratur, som är folkets andliga spis? De skulle bli mycket mera i stånd att nå människornas öra och hjärta. Och varför sätter

de inte som ett absolut mål för sig att i t.ex. kyrkohistoria inhämta goda kunskaper? Varför kan en ung predikare med gott huvud inte lära sig åtminstone ett främmande språk? Det finns exempel på autodidakter som lärt sig sex språk. Detta är dock inte efterföljansvärt, för då blir det lätt för liten plats för Bibeln och de exegetiska studierna, som i predikarens kall är oefftergivliga.

Man talar om att den s.k. fria verksamheten är på tillbakagång i vissa delar av landet. Man skyller på tidsandan och på bibelkritiken och på den ungyrkliga rörelsen. Och säkert betyder dessa faktorer mycket. Men det är nog ändå mest lekmannapredikanterna själva som bär skulden.

Nu är det sant att de gamla predikarna på 1850- och 60-talet många gånger alldeles saknade boklig bildning, men man må betänka tre ting:

De arbetade ju bland ett folk som i detta avseende stod mycket lägre än nutidssvenskarna.

Det var inte på den tiden vilken kristen gudbe som helst som ansågs lämplig att uppträda som predikant, utan det var nästan undantagslöst personer som höjde sig över mängden på ett eller annat sätt.

Dessa gamla predikare var undantagslöst mycket flitiga läsare.¹ Sådana predikare drar inte ut på sina resor utan kunskaper och insikt med endast bibel och sångbok. De har i väskan något, som de studerar för att kunna bli bättre skickade att tjäna Herren Jesus. O, att alla unga predikare ville lägga deras exempel på hjärtat och följa det!

Bearb. av red. Publicerad med tillstånd.

Axel B. Svensson

Predikant

Redaktör för Nya Väktaren i 60 år.

Mångårig styrelseordf. i MBV

1. Den som kände t.ex. gamla reseombudet C. J. Lindberg förstod inte endast att han var en första klassens begåvning utan insåg även att han läst och lärt mycket, innan han blev duglig att kunna vara själasörjare för en kulturpersonlighet av stadsrådet Gunnar Wennerbergs mått. Det hade inte vilken småländsk lekmannapredikant som helst kunnat. Eller gamle Welin från Västervik. Ingen må inbilla sig att han blev duglig att vara andlig hövding utan flitiga studier. Och gamle Anders Olsson

i Kullabygden – vilken flitig bokmal var inte han! Inte heller bör den märklige Per Jepsson i Hässleholm glömmas. Han studerade ständigt. I Bibeln var han verkligen hemma. Men han läste mycket annat. Pascal var en av hans favoritförfattare, nästan hela Farrars produktion kände han och i historia var han mycket bevandrad. Och än lever det någon av dessa gamla kvar som in i sena ålderdomen söker förkovra sig och är flitiga.